

Leto 1926/27

November

Božji smehljaji.

Bil sem žalosten in potrt, in ko sem stopil na ulico, je šel mimo. V jesenski zlat večer so se prižgale njegove oči, in jaz sem ga blagroval. Ne vem, kako mu je ime, in kje dela v fabriki njegov oče. Le vesel sem bil in ves zdrav od njega.

Na nedolžnih licih je nesel smehljaj božji skozi šumenje mesta in majhen, tako majhen je izginil v mraku mrzlih palač.

*

Danes premišljava življenje Stanislava, cvetke slovanskih livad, ki so ga pred dvema stoletji uvrstili v zbore svetnikov.

Danes premišljava o malih, o skromnih in neznanih, ki se do njih nagiba in v njih razodeva v neskončni dobrotljivosti Bog, in premišljava besede njegovega Sina, ki je velel: »Pustite male k meni...« Ker v vas je nebeško kraljestvo — o, ali veš?

In je tudi rekel: »Kar storite enemu teh malih, to ste storili meni!« Da si ti, mali, tako velik — o, ali ti je znano?

Premišljava o srcih, dragocenih gredah, ki je vanje položena klica božje Lepote. Da jo moraš nežno čuvati — o, ali veš?

In premišljava o lučki, ki tudi v tvojem srcu gori. Da ji je treba olja, da je ne smeš nehati braniti pred viharji — o, ali veš?

Danes premišljava čistost lepega življenja Stanislava Kostke, ki so mu sijali z lic božji smehljaji osemnajst mla-dih let.

In ni samo kakor roža na visokem stebelu, temveč je tudi glas ob poti — ali ga slišiš, dete?

A. Žužek.

P. Krizostom:

Sveti Tarzicij.

*K*akor golobček v svoji nedolžnosti
po rimskih ulicah v beli haljici
plava mali Tarzicij — — —

Angeli ga spremljajo.
Na rokah ga nosijo,
z lučkami mu svetijo
po rimskih ulicah v beli haljici.

Kakor golobček v svoji nedolžnosti
z zlatim obročem v laseh,
z velikim ognjem v očeh.
Na prsih nosi zaklad —
ljubezni evharistične pečat —
v svilnat pajčolan zavit,
z rožami zlatimi obšit.
Krčevito ga pritiska na srce.

»Hej, Tarzicij, kam?
Kaj skrivaš na prsih?«

»Moj Jezus, za ves svet te ne dam!«

Kakor zveri so se nanj navalili,
da bi mu zaklad izvili
izpod nežnih prstov.

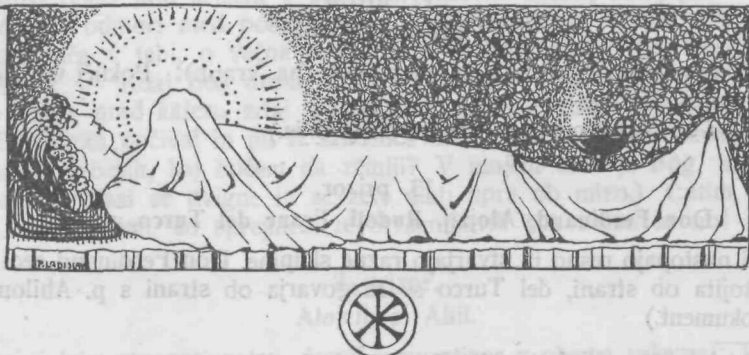
Kri je haljico njegovo pordečila.

Velike njegove ljubezni
nobena sila ni zdrobila,
nobena moč njegovih prstov razklenila.

*

Mali Tarzicij v belordeči haljici
kakor golobček v svoji nedolžnosti
sredi rimske ulice — spi.

Angeli so se čezenj sklonili,
angeli so ga pobrali,
mučenca neskončne Skrivnosti
v nebo odpeljali — — —

Za večno krono.

Igrokaz v treh dejanjih z živo sliko.

11. prizor.*

Don Ferdinand, Alojzij.

Alojzij: Oče!

Don Ferdinand (zase): Vsa osebnost mi izpuhti, kadar mu pogledam v čisto, nedolžno oko. (Glasno): Kje je Hugo Goldoni?

Alojzij: Prišlo je do nesporazumljenja med nama, in tako se je v nemiru poslovil.

Don Ferdinand: Žal, sem že slišal. Odkod prihajaš?

Alojzij: Iskal sem vas, toda zaman. Šel sem potem v našo kapelo.

Don Ferdinand: V tem času, ko drvi ves narod k prireditvi?

Alojzij: Molil sem — za Hugona.

Don Ferdinand (zavzet, zase): Moli za svojega sovražnika! Lastni sin me sramoti s svojo plemenitostjo. (Glasno): Povej mi, sin, čemu vsa ta tvoja prevelika pokora, o kateri mi toliko pripovedujejo.

Alojzij: Svet divja, stebri so omajani. Kolika ostudnost se širi skozi stoletje! Evropa se versko razdvaja. Javni zločini in hudodelstva, ropi cerkvenega in privatnega premoženja, požiganje večnega Rima, razkristjanjenje mladine: taka slika današnjega časa mora izsiliti jezo Vsemogočnega.

Don Ferdinand (pritrdjeva): Morda res!

Alojzij: Take misli nas morajo zbuditi iz zaspanosti in obuditi v nas nagnenje k pokori.

Don Ferdinand: Dobro! Če si že izvolil duhovski stan, zakaj pa redovni? Zakaj nočeš postati sveten duhovnik? (Alojzij zmigava z glavo.) Na ta način bi lahko obdržal premoženje, dosegel visoke časti in služil slovesu naše hiše.

Alojzij: Oče, dovoli mi, da se posvetim poklicu, ki mi ga je odločil Bog. Ne iščem slovesa in časti, temveč Boga samega.

Don Ferdinand (mehko): Nas tako lahko zapustiš?

Alojzij: Dragi oče, ti sam si vedno rekel: Za kar se zavzamemo, tega se moramo okleniti z vso dušo in izvršiti. Tako bom storil jaz v službi božji.

Don Ferdinand: Revščina — sin moj — revščina!

Alojzij: Ali ni Bog sam rekel: Če hočeš biti popoln, prodaj vse in razdeli med uboge ter pojdi za menoj.

Don Ferdinand: Če je božja volja, bom popustil. Nobene ovire ti ne bom več stavil na pot.

Alojzij (objame očeta): Zahvaljujem te, dobri oče, Bog bo tisočkrat blagoslovil tvojo žrtev.

12. prizor.

Prejšnja, Jakob.

Don Ferdinand (Jakobu, ki se prikaže na vratih): Pokliči vse domače na rodbinsko posvetovanje!

Jakob: Pričakujejo vas v prvi sobi. (Odide.)

13. prizor.

Don Ferdinand, Alojzij, Rudolf, Franc del Turco, p. Ahil.

(Vsi nastopajo resno in stvarjajo razne skupine. Don Ferdinand sedi za mizo, sinova stojita ob strani, del Turco se razgovarja ob strani s p. Ahilom in drži v roki dokument.)

* Črtaj po 10. prizoru besedi: Zastor pade.

Don Ferdinand (slovesno): Sinu sem izpolnil željo, zato sem vas poklical. Verujte — moji dragi — ni lahek ta korak. Bog edini ve, koliko žrtev sem mu naklonil s tem korakom. (Alojziju): Zadal si mi globoko rano, sin. (Alojzij poklekne k očetovim nogam in mu poljubi roko.) Koliko upanja sem stavil nate! A na vse mi vedno enako odgovarjaš. Če te kliče Bog, pojdi torej, kamor želiš! Ne bom te več zadrževal. Bodi srečen! To prosim Boga. (Zaihti.)

Alojzij: Moj dobri, dobri oče! (Poljubi očeta, gre k p. Ahilu in ga objame.)

P. Ahil: Vidim, da se leskeče v tvojih očeh najčistejša sreča. Resnično si srečen. (Don Ferdinandu): Gospod grof, s tem činom ste dali krasen zgled. Očetovsko srce se je upiralo, toda vera, vest in strah božji so zmagali. Bog si je osvojil to prostovoljno daritev, ki vam jo bo tisočkrat blagoslovil in poplačal. (Alojzij objame brata Rudolfa in del Turca.)

Don Ferdinand: Hvala za vašo tolažbo, gospod pater. Dobro denejo vaše besede očetovskemu srcu v tej težki uri. (Del Turcu): Gospod dvorjan!

Del Turco (stopi k mizi in razprostre dokument, ki ga drži v roki): Listina je pripravljena.

Don Ferdinand (ponudi Alojziju peresnik): Moj sin, podpiši v božjem imenu to listino, s katero se popolno odpoveš v korist svojemu bratu Rudolfu mejni grofiji Castiglione in vsem pripadnostim. (Alojzij krepko podpiše z veselim izrazom v licu.) Podpiši še ti, moj sin, Rudolf! (Podpiše.)

Alojzij (s sklenjenimi rokami proti nebu): Moj Bog, ves sem tvoj! Svetno krono bom zamenjal z nebeško.

14. prizor.

Prejšnji, Jakob.

Alojzij (stoji v sredini odra, oči uprte v nebo; Jakob pride v sobo, poklekne pred Alojzija in mu večkrat poljubi roko. Vsi so presenečeni.)

Jakob: Moj dragi, mladi gospod! Nameravate nas zapustiti, vi, ki sem vas še pestoval. Težko bo slovo staremu Jakobu. Zakaj ste se odločili, da zapustite lepo mejno grofijo in nas, vdane podložnike?

Alojzij (ga pogladi z roko po glavi): Potolaži se, dobri, stari prijatelj! Gre za večno krono.

(Zastor pade.)

III. DEJANJE.

Preprosta samostanska celica.

1. prizor.

Alojzij (kleči pod križem v ponošeni redovni obleki, zatopljen v preišljevanje. Moli z odmori med posameznimi stavki): »Srečen, srečen oni, čigar pregnanstvo konča v tebi, o večna Ljubezen. — Kako dolgo bo trajalo to moje pregnanstvo? — Kdaj boš utešil moje hrepenenje? Teda bom pohitel v tvojo čudežno celico, pred katero zdaj zdihujem in ječim z utripi žejnega srca. — Na tvojem Srcu bom počival in pil iz studenca živih. — Moja duša hrepeni po tebi. Vse imam v nebesih, kaj hočem na zemlji? V mojem srcu je Bog, moj delež je v večnosti. (Počasi se dvigne in se zelo slab upre ob mizo.) Čutim, kmalu bo končano. Srečen dan, ko sprejem iz Stvarnikovih rok večno krono!

2. prizor.

Alojzij, p. Ahil.

Alojzij (gre nasproti patru, desnico mu stisne z obema rokama): Velečastiti! Srečen sem. Kmalu odidem v nebeško domovino.

P. Ahil (ganjen): Prijatelj, o svoji smrti govoriš, kakor drugi opisujejo svoje vtise s prijetnega izleta.

Alojzij (bolj resno): Da bi me le grehi ne ovirali pri izletu v nebo! Zakaj se nisem bolj premagoval, bolj pokoril?

P. Ahil (svareče): Bodi miren! Pokoril si se več, kot prenese tvoje slabotno telo. Skoraj bi te moral pokarati, ker si tako ozkosrčen.

Alojzij: Zveličar je zame še več storil in pretrpel.

P. Ahil: Odkar razsaja v Rimu kuga, nosiš kal bolezni v svojem izmučenem telesu.

Alojzij: Z upropaščanjem svojega telesa želim rešiti uboge kužne bolnike.

P. Ahil (s premislekom): Ravno sem se domislil. Star, zvest prijatelj vaše hiše — če se ne motim Jakob — trepeta zunaj, da bi (kot se je prisrčno izrazil) še enkrat videl svojega dobrega Alojzija.

Alojzij (vzradoščeno): Kako? Jakob? Pet let je že preteklo, odkar sem ga videl zadnjič. (Pogleda vprašujoče p. Ahila): Tako je bil vedno dober z menoj!

P. Ahil: Lahko ga poiščeš. Pravil je, da te je kot otroka pestoval.

Alojzij: Gotovo prinaša poročil iz drage domovine. (Odide.)

3. prizor.

P. Ahil: Ne smem mu vsega povedati. Ne, ne sme prehitro zvedeti, da vdihavata isti zrak pod isto streho tudi njegov brat in stari dvorjan. Veselje bi ga premagalo. (Čujejo se stopinje.) Prihajata! (Odpre vrata.)

4. prizor.

P. Ahil, Rudolf, Franc del Turco.

Rudolf (si ogleduje prostor): Ali je to tiha celica mojega brata?

P. Ahil: To je njegovo svetišče, njegov paradiž na zemlji.

Del Turco: To je zamenjal za krono? Neverjetno za svetnega človeka! In vendar — lahko bi ga zavidali njegove sreče.

Rudolf: Ni vsakemu odločen tako visok duševni polet. Gospod dvorjan, mi se moramo zadovoljiti s šalami, ničemurnostjo in plitkostjo tega sveta.

Del Turco: Ko je bil še doma, je bil že mojster v molitvi. Gotovo zdaj še mnogo bolj žari njegovo srce v občevanju z Bogom.

P. Ahil: Nič manjša kakor gorečnost do Boga je tudi njegova ponižnost.

Rudolf: Na teh znakih spoznavam svojega brata.

P. Ahil: On, knežji sin, pometa in snaži celice in samostanske hodnike. V kuhinji pomaga pomivati posodo. V Rimu hodi po cesti od vrat do vrat z be-raško malho in prosjači za uboge.

Del Turco: Prav tako kot čitamo v življenjepisih svetnikov.

Rudolf: Gospod pater, ali niste tudi rekli, da je bolan?

P. Ahil: Tako je. Ko je razsajala kuga, je stregel bolnikom in zanje izpo-stavljal svoje zdravje. Saj od tedaj nosi v sebi kal smrti.

Del Turco: Prišel je k nam neki višji dostojanstvenik in povedal, da je podlegel Hugo Goldoni tu v Rimu strašni bolezni. Živel je razuzdano in samopašno.

P. Ahil: Vem! — Prav Goldoniju, ki je bil njegov sovražnik, je Alojzij stregel in ga oskrboval najljubezniveje. Še več! Tega brezbožneža je spravil z Bogom in rešil njegovo dušo.

Rudolf (globoko ganjen): Kako se čutim osramočenega po plemenitosti svojega brata! Posvetni ljudje smo ničevi proti takim.

Del Turco: Da, res! Zaradi nepremišljene besede redimo sovraštvo vse življenje. Celotno stopnjujemo to sovraštvo!

P. Ahil: Končno je tudi Alojzij zbolel. Potreboval je sam postrežbe in po-moči, a ni odnehal. Pozabiti ni mogel svojih bolnikov. Prosil je patra generala, naj bi smel storiti obljubo, da bo stregel le kužnobolnim, če ozdravi.

Rudolf: Dovolj o tem! Hvala! Preveč sem ganjen! Moram ga videti, moram objeti svojega velikega brata. (Se obrne k vratom.) Kje je?

P. Ahil: Šel je iskat služabnika Jakoba. (Vsi odidejo.)

5. prizor.

Alojzij, Jakob

(prideta od nasprotne strani. Alojzij je zelo oslavljen. Opira se na roko Jakobovo, ki ga spremi do stola. Jakob ne vé od samega veselja, kaj bi storil. Poljubeje Alojziju roko).

Jakob: Pet dolgih let je preteklo, odkar nisem videl svojega ljubega, mladega gospoda. Žal, da sem vas zdaj ob tem srečnem svidenju našel bolnega.

Alojzij: Ne žaluj, Jakob, božja volja je.

Jakob: To že, seveda — toda ne, ne morem razumeti. Od brata vratarja sem zvedel, kolika revščina razsaja tu v Rimu vsled kuge in lakote.

Alojzij: Srce se nam je trgalo ob pogledu na te uboge, smrtnoblede bolnike, ki so tavalji sami, zapuščeni in bedni po cestah. Iskali so usmiljenja in pomoči.

Jakob: V tem trenutku se je prikazal med njimi moj Alojzij kakor angel z neba. Bolnike ste umivali in jim stregli. Dà, celó nosili ste jih na svojih slabotnih ramah. Le ne ugovarjajte, saj mi je brat vratar vse povedal.

Alojzij (se pristrčno nasmeje).

Jakob: Kužnobilnemu brezbožnemu Hugu Goldoniju ste tudi stregli, njemu, ki vam je storil toliko krivico. In za vse te dobrate in usmiljenje naj bo zdaj mladi gospod poplačan s smrtjo? Verjemite mi, to je prehud udarec zame.

Alojzij: Pomisli, ljubi Jakob, tudi Zveličar je umrl za nas, čeprav smo ga tolikrat žalili. Povejmi najprej, kaj mi naroča draga domovina! Kaj delajo oče, mati, sorodniki?

Jakob: Vse vam naznani gospod Rudolf.

Alojzij (se dvigne poživljen): Tako, tudi brat Rudolf je tu?

Jakob: In del Turco, dvorjan slavne rodbine Gonzaga.

Alojzij (položi roko na srce in nekoliko omahne): Moi Bog — — —. Preveliko veselje vse se uvrsti — — —. Vse gre mimo.

6. prizor.

Prejšnja, Rudolf, del Turco, p. Ahil.

Rudolf (poklekne ob Alojziju in ga objame): Našel sem te, moj dobri, ubogi brat!

Alojzij: Rudolf! Koliko veselje, kolika sreča, da te vidim pri sebi! (Rudolf vstane, Alojzij ponudi roko del Turcu, ki jo poljubi): Dobrodošel, zvesti prijatelj!

Del Turco: V letih, ko ste bili odsotni, sem pogosto zahrepenel po svojem Alojziju. Bog mi je naklonil milost in izpolnil to željo. (Jakob se v ozadju pogovarja s p. Ahilom.)

Alojzij: Zahvalim te, moj Stvarnik, ker si mi naklonil, da spet vidim svoje najljubše znanke. Saj bom kmalu dovršil svoje delo in odšel k tebi v večno domovino. — Prišli ste mi naznaniti, kajne, kako je dragim staršem in sorodnikom?

Rudolf: Vsem je dobro, vsi so čvrsti in kreпки. (Žalostno): Samo oče — (povesi glavo).

Alojzij (živahno): Oče? Pa kaj je z njim? Govôri!

Del Turco: Njegovi telesni ostanki počivajo v Mantovi pri očetih frančiškanih.

Alojzij: O moj ljubljeni oče! (Za hip si zakrije z rokami obraz, čuje se pritajeno ihtenje.) Očetova smrt me je zelo vznemirila in užalostila. Vendar moram zahvaliti Boga, da ga je sprejel med nebeščane. On, ki smo ga vsi ljubili in cenili, je na cilju. Tam uživa srečo večnega veselja.

Rudolf: Prinašam ti zadnji njegov pozdrav in očetovski blagoslov. V največjo tolažbo ob smrtni uri mu je bilo, da te je daroval Bogu.

Del Turco: Njegova zadnja ura je bila zelo mirna.

Alojzij: Povejte mi še kaj o njem, ki je toliko storil za mojo srečo.

Del Turco: Ko so mu prinesli križ, je rekel: Tako mine slava tega sveta. Čez nekaj ur boste zavili moje mrtve ostanke v belo oblačilo. Vse je nestalno, prazno.

Rudolf: Meni — je nadaljeval — jemlje smrt krono z glave in žezlo iz rok, da ju dá tebi, moj sin. Prišel pa bo dan, ko bo vrgla tudi tebi krono z glave in izbila žezlo iz rok. Moji dnevi so seštet, tvoji so odšteti.

Alojzij (zamišljeno): Kaj slava, kaj krona? Križ in zadnje oblačilo je vse, kar nam ostane. Vse, dokler ne strohni še to.

7. prizor.

Prejšnji, Lovrenc.

Lovrenc (vstopi kot popotnik): Blagoslovljen kraj, kjer vlada božji mir! (Ogleduje prostor ob presenečenju navzočih. Gleda Alojzija, poklekne predenj in mu poljubi roko.)

Rudolf: Kaj hoče ta tujec tu?

Del Turco: Uganka nam je —

Alojzij (položi svojo izsušeno roko nanj): Kdor si, popotnik, božji mir s teboj!

Lovrenc: Mir, ki sem ga zaman iskal. Blodil sem za njim po semnjih življenja — tu sem ga našel. Če pogledam v vaše mirno, dobro obličje, sem prepričan, da ste mi odpustili. (Vstane.) Vi me ne poznate? Lovrenc sem.

Rudolf: Lovrenc, ki je rešil življenje našemu očetu. Poznam vas! (Ponudi mu roko.)

Lovrenc: Brez časti sem bil. (Jakob pritruje z glavo.) Sramujem se. Nisem bil vreden dobrot, ki sem jih toliko prejel v hiši Gonzagov.

Alojzij: Vedno sem molil zate, Lovrenc.

Lovrenc: Čutil sem, da mi je Bog naklonjen. Bogate milosti sem prejemal.

Del Turco: Kje so žena in otroci tvoji?

Lovrenc (žalosten): Ne vprašujte! Uboga žena mi je umrla od revščine, ki sem jo sam zakrivil. Kar sem zaslužil, sem pognal v vinu. Otroci? Ista usoda bi bila zadela tudi nje, da niste vi, Alojzij, poskrbeli zanje. Po vašem posredovanju je dobila hčerka službo pri pobožni grofici, Peter pa je gojenec nekega samostana. Nikdar ne bom pozabil, kar ste storili mojim zapuščenim. Bog vam bođi plačnik!

Alojzij: Hvaležen sem Bogu, da je uslišal moje molitev. Kaj boš pa ti zdaj začel? Vidim te v popotni obleki. (Omahne na stol.)

Lovrenc: Pokoro delam, preromal bom ves svet. Prihajam iz Španske. Šel sem v Santiago, molil sem na grobu svetega Jakoba iz Kompostele. Zdaj pa grem v Sveto deželo.

P. Ahil (stopi v ospredje med navzoče. Alojzij je zelo izmučen): Oprostite, spoštovani, da vas prekinem. Naš prijatelj Alojzij, ki ga ljubimo in spoštujemo, je videti težko bolan. Glejte, kako omahuje. Kuha ga vročina. Prenesimo ga v bolniško sobo. (Pater in Jakob dvigneta Alojzija.)

Alojzij (veselo): O ljubi Bog, vzvišena Lepota, kdaj boš utešila moje hrepenenje? Ali bom smel že danes v tvojo čudežno dvorano? Pridi, moj Jezus! Pridi, da položim svoje nemirno srce na tvojo dlan!

Rudolf (poklekne ganjen in poljubi Alojziju roko): Ljubi moj brat, odhajaš?

Alojzij: Bog blagoslovi vas vse, vse moje ljube! Bodite trdni in veseli. V nebesih se spet vidimo in snidemo k večnemu veselju. (Blagoslavlja, ko odhaja z njim.)

Del Turco (Rudolf zaplaka in se mu skloni na prsi): Tako umira svetnik!

Lovrenc: Alojzij! Prosi za nas tam, kjer te čaka večna krona!

(Zastor padé.)

Rejenka.

(Nadaljevanje).

U ponedeljek, torek in sredo je Čekalka samo pospravljala in umivala. Na zeleni četrtek je pa že zjutraj prišel sosedov Francek k Čekalkovim s klepetcem v roki.

»Viš! Jaz imam pa klepetec, ti ga pa nimaš,« se je pohvalil Anici.

Anica je pogledala na klepetec kakor na neznano žival in ni vedela, kaj naj to pomeni.

»Zakaj pa imaš tisto?« je vprašala dečka.

Francek pa je namesto odgovora zaropotal in potem rekel:

»Moram za drugimi,« in je zbežal.

»Babica, kaj pa je to?« je užaljena vprašala Anica.

»To je klepetec. Veš, danes se je pričelo trpljenje Kristusovo, in zato prenehajo zvoniti zvonovi. Namesto zvonjenja bodo pa dečki ropotali.«

»Jaz bi tudi rada imela klepetec!« je prosila deklica.

»Klepetec ni za deklice, ampak samo za dečke,« jo je poučila Čekalka.

»Zakaj pa?«

»Le potrpi! Zvečer ti bom povedala,« jo je tešila babica.

Anica je bila potem ves dan kakor na trnju. Vsak trenutek je stekla na vas in poslušala, kako klopočejo fantki.

Pred poldnem je pa spet pritekel Francek in jo povabil:

»Anica, pojdi, gremo ropotat poldne! To bo danes čudno v cerkvi! Cerkvnik je razdril oltar, ugasnil svetiljko, zvonovi so pa neki odleteli v Rim. Pojdi, boš videla!«

Anica je hitela na vso moč ž njim, in glejte, cerkev res ni bila več podobna samasebi. Sveč na oltarju ni bilo nič, svetiljke ni bilo, a ob stranskem oltarju so stavili možje božji grob. Otroci so debelo gledali to praznoto in se skoraj dihati niso upali.

Anica je komaj pričakala večera, da bi zvedela, zakaj danes dečki klopočejo. Ko se je zmračilo, je oblekla Čekalka Anico v toplo krilce in šla ž njo v cerkev. Med potjo ji je pa pripovedovala z žalostnim, pritajenim glasom:

»Poslušaj me, Anica! In zapomni si, kar ti bom zdaj povedala. Pojdi, bova šli po zavrtéh okoli gozda, da ne bova nikogar srečali: danes ne bova dosti govorili. Morava le bolj premišljevati Kristusovo trpljenje.«

Anica je stopila bliže k ženici ter šla zraven nje, ne da bi črhnila besedico.

»Tako torej,« je začela Čekalka, »nocoj ta večer je jedel Jezus s svojimi učenci zadnjikrat velikonočno jagnje. In ko so bili povečerjali, je molil in šel ž njimi iz mesta čez potok Cedron na Oljsko goro. Viš, kakor greva zdaj midve čez to brv.«

»Saj res,« je zadovoljno pritrdila Anica.

»In na tej poti,« je dalje pripovedovala Čekalka, »je bil Jezus jako žalosten in je rekel: Vi vsi me boste nocoj to noč zapustili. Pa ko so prišli

na Oljsko goro, na vrt Getsemani, je svetil mesec tako žalostno z neba kakor noč — poglej ga!»

Čekalka se je ustavila in pokazala Anici na polno luno. — V grmovju ob potoku je tožil prvi pomladni slavček, kakor bi za kom plakal. Anica je pogledala v žalostno luno, in njeno nedolžno srce je obšla otožnost.

»In Jezus je rekel apostolom,« je pravila dalje Čekalka, »ostanite tu in molite; jaz pa grem in bom tudi molil. Odšel je torej od njih in molil k svojemu nebeškemu Očetu. V bridkosti je pa krvavi pot potil. Po tretji molitvi mu je pa poslal Bog Oče angela, in ta ga je pokrepčal. Potem je Jezus vstal in rekel apostolom: Pojdimo, Juda že prihaja. Juda je pa peljal vojake, ki so imeli meče in helebarde, kakršno ima tudi naš dedek, in ž njimi so ropotali, so zvezali Jezusa ter ga odpeljali pred sodnike, kakor bi bil kak tat ali ropar.«

»Ah, ubogi Jezus!« je zavzdihnila Anica.

»Res, to je bilo grozno!« je poudarila Čekalka; »in ker so tisti vojaki tako ropotali s helebardami in Jezusa tolkli med potjo, zato ropotajo tudi dečki danes s klepetci. — No zdaj sva pa že pri cerkvi. Pojdi, bova molili!«

In dobra ženica je pokleknila z Anico pred stranski oltar, kjer je bilo ta dan skrito Najsvetejše. V sklenjenih rokah je držala rožni venec in goreče molila. Kakor je pa padala na molku Češčenamarija za Češčenomarijo, tako je ženici padala na lice solza za solzo. Anica je gledala na plakajočo starko pa je še sama plakala.

Ves veliki petek sta hodila potem Čekalkova s povešenima glavama in nista izpregovorila med seboj skoraj besedice. Kar pa sta si morala povedati, sta govorila z žalostnim, pritajenim glasom. Čekalek ni imel pipe v ustih ves ta dan in ni jedel ne pil. Šele zvečer, ko je moral iti na stražo, mu je skuhala žena skodelico mleka.

Nepopisno globoka tuga se je brala ta dan starima z obličij, in ta njiju srčna žalost je prevzela vse okrog njiju. Vsaj Anici se je tako zdelo, da je bila ta sicer tako prijazna in vesela soba veliki petek nekam vsa žalostna. Še Perun se ni tako igral kakor navadno, in Anici sami je bilo težko pri srcu, kakor bi bila izgubila nekaj jako dragega. — V tej nerazumljivi otožnosti se je spomnila na svojo prvo veliko boleost: rana, ki se ji je v srcu že skoraj popolnoma zacelila, se je mahoma iznova odprla in začela krvaveti. Anica se je spomnila, da je izgubljeno dete, da ne vé ne za mamico ne za Reziko, in da nima žive duše na svetu — da ni doma!

In ubogo dete je jelo plakati, da mu je pokalo srce, in solze so ji tekle po licih. Ko jo je pa Čekalka slišala, da joka, se je ustrašila in je stopila k nji:

»Zakaj pa plakaš, revica?« jo je vprašala.

»Kje je moja mamica? In Rezika in drugi?« je zatarnalo dete. Iskaje je gledala okoli sebe, in njene objokane oči so prešinile celo Srce božje, in njen tresoči se glasek je klical k Bogu z velikim glasom.

Čekalki se je deklica silno zasmilila. Pokleknila je k njej in ji poljubovala vroče solze z okroglih lic.

»Ali si se spomnila na mamico, dušica moja? Mar ti nisem jaz mamica?« jo je vprašala.

»Ste, stel!« je plakaje pritrdila Anica, »ali kje je ona druga?«

»To vé sam Bog, jaz ne!« je vzdihnila dobra ženica, prisrčno objela Anico in ž njo vred jokala. Pojdi, bova šli v cerkev k Bogu, da mu potoživa! On je na ta dan več trpel kakor jaz in ti in kakor vsi ljudje skupaj. Hudoobni ljudje so ga vzeli njegovi materi Mariji, pribili na križ z velikimi topimi žebliji za roke in za noge, in Marija mu ni mogla niti potu obrisati s čela, in ko je vzdihnil od žeje, mu ni mogla dati niti vode — vidiš — jaz pa nosim tebe, moja zlata Anica, na rokah in ti dam vsega, kar hočeš, pa vendar jokaš! — Pojdi k Bogu v cerkev pa poglej tam na njegove krvave rane, poljubila jih boš in nehala plakati.«

Urno se je ženica preoblekla, prijela Anico za roko in odhitela ž njo v cerkev.

V cerkvi je bilo tiho kakor v grobu. Ljudje so klečali s povešenimi glavami in s sklenjenimi rokami — bolj pobožno kakor navadno.

Čekalka je peljala svojo rejenko k stranskemu oltarju, kjer je ležal na tleh na črni blazini velik križ. Okoli klečeči so se pripogibali in poljubovali rane na Odrešenikovem truplu. Starka je ob križu dolgo molila, potem pa zašepetala:

»Le poglej me, Anica, kakor bom jaz poljubila rane na rokah in nogah, pa jih poljubi še ti za meno!«

Od križa je peljala Čekalka Anico k božjemu grobu. Tam so gorele v mračni temi svetiljke v barvani luči ter čudalepo sipale žar na zlato monštranco, pokrito z belim, prozornim ovojem. Na obeh straneh oltarja pa so klečali ministrantje in gledali gor k žareči monštranci in barvanim lučim. In pri božjem grobu je klečal otrok pri otroku, kolikor jih je prišlo, in vsi so gledali s pobožnimi, srečnimi očmi na tisto čudovito, tajinstveno lepoto. Tako nemara zro božji angeli v krog svetlobe in dobrote, kjer ima svoj prestol Neumljivi, Večni.

Tudi Anica se je zagledala v vso to krasoto, in barvasti žarki lučic so lili mavrico miru in sreče v njeno nedolžno srce.

(Dalje.)

Gorski:

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

9. Kako je na luni.

(Nadaljevanje.)

Peterček je bil namreč opazil že poprej sam na sebi, da se čuti človek na luni mnogo lažjega, in da je mogoče silno hitro hoditi. Da bi se prepričal, če se ne vara, je pobral velik kamen in ga zalučil od sebe. In res! Čeprav je zamahnil z roko prav malo, je vendar sfrčal kamen tako daleč, da ga je bilo komaj še opaziti.

Profesor je zadovoljno gledal na Peterčkov poizkus, potem mu je pa še sam dodal novega.

Že so se bili namreč spet vrnili s hriba v ravnino, in tik pred profesorjem je stala precejšnja vzpetost — skorajda cel grič. Profesor se nekoliko požene in že je bil z veliko lahkoto čez to vzpetost, kot bi na zemlji skočil čez najvišjo streho. Bil je to spet prizor, ki je spravil Peterčka in njegovega očeta v najboljšo voljo. Zakaj bolj smešen kot najbolj smešni pajac v cirkusu se je zdel stari profesor ob svojem skoku, ko so mu zamehedrali škrici ob suknji in dolgi lasje. Kako smešen pa je šele bil, ko je skočil čez hrib in ves srečen mahal Peterčku in očetu, naj storita isto.

Peterček si je mislil: »Če je mogel stari profesor, smem tudi jaz!« Pa se je zaletel proti hribu, potem pa odskočil in, kot bi trenil, je bil že na drugi strani hriba pri profesorju. Za Peterčkom je skočil tudi oče in je še nekoliko dalje priletel onstran hriba.

Vsi so se zdaj začudeno gledali in zadovoljno smejali. Peterček pa, da bi še bolj preizkusil svojo nenavadno moč, je zgrabil za skalo, kakršne bi na zemlji ne vzdignil niti največji velikan, pa jo je dvignil z eno samo roko visoko nad glavo. Isto sta storila tudi stric in oče, pa sta premetavala z največjo lahkoto še veliko večje skale, seveda primerno njuni večji telesni moči. —

Bila je to lepa zabava, in bi se je naša trojica ne bila naveličala kmalu, toda mudilo se jim je z lune. Toda pojasnilo za ta čudni naravni pojav sta pa oče in Peterček le morala dobiti od učenega profesorja, preden zapuste luno. Zvedavo torej stopita k profesorju. On jima pa zapiše:

»Luna je veliko manjša kot zemlja. Iz naše zemlje bi mogli narediti devet in štirideset takih krogel, kot je luna. Ker je torej luna mnogo manjša od zemlje, je tudi njena privlačnost mnogo manjša kot ona na zemlji. Odtod pride, da zamoremo dvigati težje predmete z veliko večjo lahkoto kot na zemlji. Luna jih ne vleče nase s toliko silo. Ker smo pa prav vsled tega tudi mi sami nekako šestkrat lažji kot na zemlji, to se pravi: šestkrat manj težimo na luno, kot bi težili na zemljo, je mogoče, da šestkrat hitreje hodimo, pa tudi šestkrat višje skačemo. Sapienti sat!« je še pristavil modri mož, česar pa Peterček in oče nista razumela.

»Čudno, čudno,« je pomodroval Peterček sam pri sebi, »to življenje na luni! Ko bi bil vzel s seboj šest kilogramov čokolade, bi je imel zdaj na luni samo eno kilo! In četudi bi je ne bil med potjo nič obliznil.« — — —

Po teh dogodljajih so krenili naši popotniki še malo naprej po luni. Vedno bolj so prodirali v ono stran, kjer je vladala popolna tema. Šli so pa seveda z največjo lahkoto, ne da bi čutili le najmanjšo utrujenost, pa šli tudi z največjo hitrostjo. To je bilo tudi potrebno, ker le v tem, da so hitro hodili, so vzdrževali potrebno toploto, da jih ni zmagal vedno bolj naraščajoči mraz.

Solnce je lezlo vedno bolj v zaton. Poljubljalo je še najvišje vrhove gorâ. Na enkrat pa je objela vse naokrog najgostejša tema. Nastala je tako črna noč, da niso niti videli niti čutili roke, če so jo dvignili pred oči.

To pač odtod, ker ni na luni nobenega zraka. Na zemlji se namreč prehod od dneva v noč vrši polagoma, in je še dolgo potem, ko je zašlo solnce, vsaj deloma viden polumrak, ki nastaja odtod, ker je solnčna svetloba ostala še v zraku. Na luni pa ni zraka, ki bi ga solnce razsvetljevalo, zato tudi ni nikakega s o m r a k a, ampak je prehod iz dneva v noč kar hipen.

Da bi si Peterčkov oče v temi pomagal, je poskusil prižgati nekaj žveplenk, ki jih je imel slučajno še s seboj, pa za šmenta nobena ni hotela goreti, četudi so bile suhe. Pa kako bi bile gorele — oče je namreč spet pozabil, da je v brezračnem prostoru, in da v takem prostoru ne more goreti nobena reč.

Hvala Bogu pa, da je bil stari profesor tako moder in oprezen! Že pri odhodu z zemlje se je bil namreč preskrbel z veliko električno svetiljko, ki mu je visela za pasom, da jo porabi ob času popolne teme. To svetiljko je zdaj profesor privil, in je res dovolj močno razsvetljevala temo, da so mogli dalje.

(Konec.)

Mladinski novičar.

Vlak povozil ... Kolikokrat beremo in čujemo žalostna poročila, ki se začno: »Vlak je povozil ...«, »avto je rani ...«, »avto se je prevrnil ...«, »ponesrečenih toliko in toliko oseb ...« Leta 1925. je bilo samo v Jugoslaviji 419 železniških nesreč. Zakrivili so jih deloma zasebniki, nekaj uslužbenci, druge so pa nastale vsled vremenskih nezgod in stvarnih pomanjkljivosti. Človeških žrtev je bilo pri tem tudi precej veliko: umrlo je 117 oseb, 169 je bilo pa ranjenih. — Človek sicer nikjer ni docela varen, toda kdor se vozi z avtom, se mora pa že dobro priporočiti angelu varuhu. Tudi po železnicah in ob železnicah je čimdalje več nesreč. Dne 6. majnika t. l. je brzovlak do smrti povozil štiriletno deklico Dragico Kolenc, hčerko predilniškega delavca iz Litije. Dekletce je šlo preko tira, ko so bile zavornice že spuščene, pa je prav v tistem hipu pridrdral brzovlak in — po deklici je bilo. Šla je sicer med angelce božje, toda staršem je zadala ta bridka izguba gotovo hudo rano. Ob takih prilikah, ko se bliža urno vozilo — naj velja pravilo: Previdno in oprežno! Počakaj, drugače hitiš v nesrečo!

Kdo bi si mislil! Če pravi pregovor: »Iz malega raste veliko,« ni misliti samo na stvari, ki rastejo, marveč tudi na nesrečo greha, na razne kreposti, prav posebno pa na bolezen. Včasih zraste iz male nezgode velika nesreča. Tako smo slišali tam v majniku, da je po bosih nogah z bičem ošvrknil neki voznik sicer pridnega dečka M. Oblaka iz Ježice pri Ljubljani, ki se je skrivaj usedel na voz. Pa kaj je bila posledica? Nastalo je iz male poškodbe zastrupljenje krvi in je dečka spravilo v grob.

Če jih je veliko ... Znano je, da znajo biti čebelice tudi močno hude, ako jim ni kaj povšeč. Tam doli v Alžiru, kjer je davno prej pomlad nego pri nas, je kraj Bonne. Pišejo, da je tam neki voznik prevrnil čebelnjak. Čebelice so se maščevale in napadle oba konja. Opikana sta bila tako, da sta poginila. Pa jim to še ni bilo zadosti. Čebele so napadle na bližnjem vrtu tudi gručo otrok. Opikale so jih tako, da jih spoznati ni bilo več. Le posredovanje zdravnika jim je rešilo življenje.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Možiti, možitev. (Ženiti, ženitev.)

Preden se možiš, glej, da prej gnezdo dobiš.

Marsikatera se zjutraj moži, zvečer pa revo trpi.

Kdor se hoče ženiti, mora tolarje meniti. Lahko se je možiti, težko gospodinja biti. Kdor se ženi ali hišo zida, se mu mošnjiček prazni.

Pozno ženiti se, je dobro; nikoli, bolje. Kdor se oženi, ima le pol kruha.

Možitev je kakor konjska kupčija: Oči odpri!

Možitev čez glavo dá glavo krvavo.

Možitev izzove obdolžitev.

Ženiti se je treba z ušesi, ne z očmi.

Možitev je uganitev.

Možitve so prvi korak do pokoritve.

Kdor se hoče prav oženiti, mora sebi enako dobiti.

Kdor se daleč ženi, je ogoljufan ali pa hoče ogoljufati.

Ženi se bliže ko moreš, botrini se dalje ko moreš.

Petica moží.

Možitev srce vname, pa svobodo vzame.

Mnoga se moží — ne iz ljubezni — ampak ker kuhati želi.

Reki.

Za možitev biti,

Na roke se ženiti.

Drobiž.

Kaj je narodna zavest?

(Piše Vitogoj Slavenko.)

Ne morem si misliti kulturnega, omikanega naroda brez narodne zavesti. Slovenci hočemo biti omikan narod. Zato se mora že mladina vzgajati v pravi narodni zavesti. Ko pride otrok k pameti, se začne zavedati samega sebe. Narod brez narodne zavesti je podoben otroku, ki še ni prišel k pameti. Šele, ko se začne narod zavedati samega sebe, postane sposoben, da v polni meri izpolni poslanstvo, ki mu ga je določila božja previdnost.

Ozrimo se naprej malo v zgodovino, ki je učiteljica človeškega življenja.

I.

Preden so prišli Slovenci v sedanje kraje, so bivali z drugimi slovanskimi rodovi po širnih planjavah južne in zahodne Rusije, tja do Visle na severu in do spodnje Donave na jugu. Bili so še en narod, in ni še bilo med njimi one razlike v jeziku in šegi, kakor jo opažamo danes. Imeli so eno skupno ime »Sloveni«, t. j. Slovani.

Za časa preseljevanja narodov so se za drugimi ljudstvi začeli seliti tudi Slovani proti jugu in zapadu. Posedli so skoraj ves balkanski polotok in vse ozemlje od Baltijskega do Jadranskega morja. V resnici — vsaj kar zadene Evropo — je po pravici mogel reči Prešernov Črtomir:

Največ svetá otrokom sliši Slave...

Širna je bila pa tudi zemlja, ki so jo bili zasedli Slovenci. Slovenska je bila zemlja od Jadranskega morja pa na severu do Donave, kjer so Slovenci neposredno mejili na Čehe. Toda Slovenci so bili preredko naseljeni, in kar je glavno, niso imeli enotne države, zato niso mogli obdržati vse zasedene zemlje. Prišli so Nemci in so jih potisnili daleč, daleč nazaj. Ločili so Čehe od Slovencev.

Toda Slovenci so bili naseljeni tudi po sedanji ogrski nižini, ki se je tedaj imenovala Panonija. Pa so pridrli l. 895. Madjari v Panonijo in zatrli ter iztrebili panonske Slovence. Od panonskih Slovencev je ostal samo še neznaten ostanek, to so sedanji prekmurski Slovenci.

Nemci in Madjari so zabili med Slované na severu in one na jugu mogočno zagvozdo in jih ločili popolnoma. Od tedaj razlikujemo severne in južne Slované. Južni Slovani ali Jugoslovani so polagoma nehali biti enoten narod, in nastali so iz njih štirje narodi: Srbi, Bolgari, Hrvatje in Slovenci. Pa tudi severni Slovani niso ostali enoten narod, in danes štejemo tudi štiri severoslovanske narode: Ruse, Poljake, Čehe s Slovaki in Lužiške Srbe. Zadnji so beden ostanek nekdanj mogočnih polabskih Slo-

vanov. En cel severoslovanski rod, Prusi, se je ponemčil, in sedanji nemški Prusi niso drugega nego ponemčeni Slovani.

Slovenci smo torej slovanski narod, in sicer poleg Lužiških Srbov najmanjši slovanski narod. Kakor Lužiški Srbi smo tudi mi izgubili velik del prvotno po Slovincih naseljene zemlje. Kjer je bila nekdaj slovanska zemlja:

tuj narod tod se širi zdaj,
naš raj je tujcev zdaj lastnina.
(S. Gregorčič.)

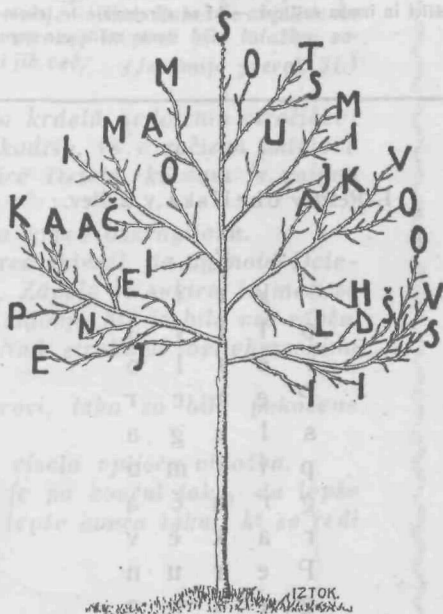
V Evropi bivajo v glavnem tri plemena (nem. Rasse): slovansko, germansko in romansko plemo. Vsako plemo se pa deli v razne narode, ki se po skupnem pismenem jeziku že na zunaj javljajo kot enote. Narodi se spet cepijo v posamezne rodove (nem. Stämme), ki govorijo svoja posebna narečja. Razni nemški rodovi (n. pr. Švabi, Prusi, Franki, avstrijski Nemci, Saksonci itd.) govorijo tako različna narečja, da se pripadniki raznih nemških rodov ne razumejo med seboj, če govorijo vsak v svojem narečju. Razlika v njihovih narečjih je večja kot n. pr. razlika med hrvaščino in slovenščino. Vendar imajo vsi Nemci, pripadniki vseh nemških rodov en skupen pismen jezik, eno skupno književnost, in vse Nemce družijo živa zavest, da tvorijo en sam enoten narod. Vsi Nemci, če še tako različni med seboj, držijo trdno skupaj in se zavedajo svoje nemške narodnosti. Že otroci se vzgajajo v tej nemški narodni zavesti. In v tej narodni vzajemnosti in edinosti, v tej nemški narodni zavednosti tiči moč in sila nemškega naroda.

(Konec.)

1. Denar.

2. Suho drevo.

3. Podobnica.

Stjerko

4. Nagrobna plošča.

NEBEŠKI * MIR * GOSPOD * NAJ * DA * TI 19. 18. Z * 8. 12. L 7. 8. * 1. 18. 19. * 22. 7. * 14. 18. * 12. * 8. 18. 22. 7. L 2 * 8. 7. 10. 1. 12. * 13. 14. 7. L 2 * 13. L 18. 16. 6. 12. * 13. 14. 7. † † †
--

Rešilci in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista in se objavlja le imena onih rešilcev, ki bodo rešili vse zagonetke — v prihodnji številki.

1. Rešitev obeliska v 2. številci:

K
 k r i
 o l i v a
 v e s l o
 P e t e r
 s l u g a
 p i s m o
 g r u č a
 r a k e v
 P e r u n
 g r a p a
 v i s l i c e
 g o r j a č a
 v o l u h a r

Kristusu kralju.

2. Rešitev posefnice v 2. številci:

Hodi v šolo.

3. Rešitev spreminjevalnice v 2. številci:

k o č a
 s o č a
 s o b a
 r o b a
 r i b a
 h i b a
 h i š a

4. Rešitev vladarskega grba v 2. številci:

Začne se pri kvadratu nad krono; potem vzameš črko proti križu in nato črko proti žezlu in ko potem tako nadaljuješ, dobiš:

Pridi k nam tvoje kraljestvo.

5. Rešitev rebusa v 2. številci:

Pod preprostim klobukom se skriva večkrat bistra glava.